

ความร่วมมือระหว่างศาสนาในเรื่องเอดส์

น.พ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์

เอกสารเสนอในการสัมมนาประจำปี 2542 เรื่อง เอดส์ : การทำลายต่อพระศาสนจักรไทยเข้าสู่สหัสวรรษที่ 3

10 ปีก่อน เมื่อปัญหาเอดส์เริ่มทวีความรุนแรงขึ้นนั้น สังคมไทยโดยเฉพาะวงการแพทย์-การสาธารณสุขอยู่ในสภาพอับจนกับสถานการณ์ ทางออกของปัญหาที่ผูกพันเชื่อมโยงกับพฤติกรรมทางเพศ การใช้ยาเสพติด และความรังเกียจเดียดฉันท์ของสังคมขณะนั้นออกจะมีดมหากดูจากการคลี่คลายมาเป็นสภาพปัจจุบัน คงต้องยอมรับว่า สถานการณ์ปัญหาในปัจจุบันโดยเปรียบเทียบแล้วดีกว่าที่คาดการณ์ไว้ในอดีต บทเรียนที่สำคัญที่สุดในเรื่อง การแก้ปัญหาโรคเอดส์ก็คือ การตื่นตัวขึ้นของชุมชน กลุ่มผู้ติดเชื้อ และผู้ได้รับผลกระทบ องค์การสาธารณสุขประโยชน์ องค์การทางศาสนา และหน่วยงานเอกชนที่ร่วมมือกัน องค์การและประชาคมทั้งน้อยใหญ่ที่กระจายกระจายและเคลื่อนเข้าไปอยู่เต็มพื้นที่ โดยเฉพาะในภาคเหนือที่มีปัญหารุนแรงที่สุดก่อรูปเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบมากที่สุดในการแก้ปัญหา คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับชุมชน

ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ องค์การศาสนาจะมีสถานะพิเศษโดยการที่องค์การศาสนาโดยส่วนใหญ่จะเป็นองค์กรที่สามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุด มีความสามารถในการผลิตซ้ำอุดมคติของการรับใช้สาธารณสุขคนสูงสุด และเป็นรากฐานสำหรับการเปลี่ยนแปลงในระดับรากเหง้าที่สุดคือการเปลี่ยนแปลงในระดับสำนึกและจิตวิญญาณ กล่าวได้ว่า องค์การทางศาสนาต่างๆ ล้วนมีจุดร่วมกันดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติ ความร่วมมือระหว่างศาสนายังมีสิ่งที่จะต้องดำเนินการอีกมาก ซึ่งจะมีหลักการที่ควรคิดคำนึงถึงคือ

1. ตามคิดเบื้องต้นที่จะสามารถเป็นจุดเริ่มของความร่วมมือกันระหว่างศาสนา คือ การมองให้เห็นว่า ความหลากหลายของศาสนธรรมนั้น เป็นไปเพื่อความยั่งยืนและความอยู่รอดของมนุษย์ เช่นเดียวกับความหลากหลายของวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ ศาสนธรรมที่หลากหลายยังเป็นความอุดมสมบูรณ์ทางจิตวิญญาณของสังคมโลก และเกื้อกูลให้มนุษย์ในวัฒนธรรมต่างๆ ได้เข้าถึงศักยภาพสูงสุดของตนได้ในรูปแบบที่หลากหลายที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในโลกยุคที่ระบบเศรษฐกิจเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวและมีวัฒนธรรมบริโภคเหมือนกันไปทั่วโลก

ศาสนธรรมอาจเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ชีวิตมีความหมายมากกว่าการคล้อยตาม กระแสโลกาภิวัตน์

2. ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายของศาสนา ยอมรับความแตกต่าง และมีความขัดแย้งอันมาจากอุดมคติทางศาสนาน้อยที่สุดแห่งหนึ่ง จึงน่าจะเป็น ตัวอย่างที่ดีของการแสวงหาและสร้างความร่วมมือระหว่างศาสนา
3. โรคเอดส์เป็นปัญหาที่สร้างความทุกข์ และลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่รุนแรง ที่สุด ความทุกข์ของสังคมเป็นเงื่อนไขที่ดีสำหรับการเรียนรู้ร่วมกัน แม้องค์กรในพื้นที่ เช่นในภาคเหนือจะยังมีความร่วมมือกันในระดับที่จำกัด ต่างคนต่างก็ทำงานในพื้นที่ ของตนและมีเครือข่ายของตนเอง การหาแนวทางร่วมกันเป็นสิ่งท้าทายที่จะยกระดับ เพดานความสำเร็จของการแก้ปัญหาโรคเอดส์ได้
4. มีตัวอย่างความร่วมมือระหว่างศาสนาที่มีขึ้นในภาคใต้ คือ การเดินธรรมาศตราเพื่อ ทะเลสาบสงขลา ซึ่งมีศาสนิกต่าง ๆ มาชุมนุมกันเพื่อทำงานสังคม โดยรูปแบบการ เดินเท้าในเส้นทางรอบ ๆ ทะเลสาบนี้มิได้อิงรูปแบบทางศาสนาใดศาสนาหนึ่ง โดยเฉพาะ จึงเป็นการเปิดกว้างให้ศาสนิกต่าง ๆ เข้าร่วมได้ง่าย
5. การมีเวทีที่จะช่วยให้เกิดการสนทนาระหว่างศาสนิกโดยเฉพาะการมีปัญหาคความทุกข์ ยากที่จะต้องร่วมกันแก้ไข จะช่วยให้ความเข้าใจกันเกิดขึ้น โดยปัญหาที่ควรสนใจ ร่วมกันแก้ไข จะช่วยให้ความเข้าใจกันเกิดขึ้น โดยปัญหาที่ควรสนใจร่วมกันควรจะเป็น ปัญหาสำคัญ ๆ ที่ใหญ่เกินกว่าที่แต่ละฝ่ายจะเห็นว่า ถ้าพึ่งตนเองก็แก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้ เมื่อมองแต่ปัญหาเล็ก ๆ ก็มีอุปาทานที่จะทำแต่เฉพาะส่วนของตนเอง โดย ไม่พยายามไปเกี่ยวข้องกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น
6. ในขณะที่ การมีปัญหาหรือโจทย์ที่จะร่วมกันแก้ไขมีความสำคัญ แต่สิ่งที่จะต้องให้ ความสำคัญสูงสุดคือการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าที่จะมุ่งประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา เฉพาะหน้า เพราะเป้าหมายของความร่วมมือระหว่างศาสนานั้นเป็นเป้าหมายระยะ ยาว ความเข้าใจและไว้วางใจกันเป็นสิ่งที่ต้องบ่มเพาะให้งอกงามและความสำเร็จ เฉพาะกิจใด ๆ ก็ไม่อาจให้ผลดีอะไรเลย หากเป็นความสำเร็จที่ทำให้สูญเสียความ เข้าใจและไว้วางใจกัน